

LARRAUN ETA BERE EUSKALKIA

Naparroaren goientsuenean daukazu Larraun Ipar-aldetik. Bere larre onangatik izango du naski izen ori. Mendi garai asko ditu, ta beroietan larre xe ta ugariak. Orri eskerrak, abel-xe, abel-gorri ta abere askok ematen dio bere aberastasuna larraundarrari. Lur gutxitxo du lantzeko, baño beren mendi saetsetan euntze (belardi) eta barruti politak dituzte erri guzietan. Zelai txikitxoak, baño bai ongi landuak. Urtean iru aldiz bizigarri zerbait eman-azten diete bere lurrari. Alperkeria ezta ezagutzen orko jendeak.

Aberats aundi gutxi da; baño goserik ere ezta iñor iltzen. Ballean bertako sei bat eskale, goinaz izaten dira. Langille ona ta erritar txukuna ikusiko duzu beti bere edozein erritan. Erri guziak daukate bere bide berria bertaraño ta erria barrena. Beren eliza edo Parrokia, geienetan bere Apaizarekin, beti txukun idukia. Ura ta tximist-argia ere aspaldian ba-dute erri bakoitzean.

Larraun-erria aran edo balle politak eguzki aldetik Imotz eta Arakil aranakin ditu mugak; sartaldetik Araitz aranarekin eta Areso'rekin; ipar aldetik Areso berarekin eta Leitzarekin; eguzkiaren sortaldetik Basaburua ta Imotz aranakin. Aran onek 17 erri ditu:

Ego aldetik Madotz, Oderitz, Astiz eta Alli'tik barrena Lekunberri'ra sartzen da, onen ezkerretik eta sartaldera Iribas, Barai-bar, Albiasu ta Errazkin ditula; Gipuzko'ra bidean dago Azpirotz, aruntzago ta eskubitara Gorrii malda gañean eta eskuñerago Uitz. Lekunberri, aranaren erdian, bere Udal-etxarekin. Udarako erri aukeratua. Ortik Iruiñ aldera ipar aldetik dauzkagu aran ontako beste iru erri. Etxarri, Aldaz eta Arruitz. Ego aldetik jerriz Mugiro. Orratx Larraun-go 17 erriak.

Erri bakoitzak izaten du bere Alkatea ta guziak aukeratzen dute aran guziko Alkatea, ta besteak onekin Lekunberri'n biltzen dira beren batzarretarako.

Emen ematen dizueten euskalkia aran ontan osoan erabilzen da. Araitz'tik urbillen gelditzen diran errietan Albiatsu, Errazkin, Azpirotz eta Gorritin, gipuzkerara geien ematen duten joerak dituzte aditzaren erabilketan. Baño esan diteke emen dakazkiten berexgarriak beroietan ere ba-dituztela geienean.

LARRAUN-GO EUSKALKIAREN JOKERAZ

Euskalki ontan beste Naparroko geienetan ez bezalako eraskia (articuloa) du itzetan baita aditzetan ere emen oartuko duzun eran.

Arr, orr, da, ra, rra, ta, atz, atx, otz, ots, ertz, ets, ats, en eta an bukaera duten itzak, *a* eraskia artzen dute. Onela arr, arra; zar, zarra; enborr, enborra; elkorrr, elkorra; pitxar, pitxara; kaxkarr, baxkarra; perrada, aizkora, ezpata; beatz, beatza; karakatx, karakatxa; otz, otza; ots, otsa; saiets, saietsa; ertz, ertza; len, lena; astelen, astelena; gizen, gizena; lan, lana; buztan, buztana eta abarr. *Go* ta *ko*'z bukatuak berdin: goikoa eta.

Uts, utx, itx, its, ur, urr, ill, in, iñ, bukaera duten itzak *e* eraskia artzen dute. Onela uts, ulse; auts, autse; masust, masuste; gurutz, gurutze; tximutx, tximutxe; tximist, tximiste; ur, ure; zur, zure; egur, egurre; ill, ille; sukil^l, sukille; maratill, maratille; eskuill, eskuille; zurgin, zurgiñe; argin, argiñe; okin, okiñe; eta abar.

I, ia, ya edo *xa*'z beste euskalkietan bukatuak baita *le* edo *lle* bukaera dutenak, *i* artzen dute eraskitako: Ezti, eztii; izuti, izutii; erbi, erbii; egi, egii; ogi, ogii; langille, langillii; eskale, eskalii; uztargille, uztargillii; eta onela.

U bukaera dutenak berriz, beste *u* bat artzen dute eraskitako. Buru, buruu; kankallu, kankalluu; mallu, malluu; eta oien erara.

Gipuzkoarren *j*, *jan*, *joan* eta beste, itz eta aditzetan sartua daukate osotara, ta aien *s* ere bai esaneraen batean *z*'taren orde. Onela, *janes* ta *eanes* bizitzen da gizona esaten da. Gogos eta gogo ones artu bear die gauzak, eta orrela

Naparroko beste euskalkitako *f*'ez edo *b*'ez esaten diran itzak Larraun-en *p*'ez esaten dira gipuzkerara. *Festa* edo *besta*'ren orde *pesta*; *ferrada* ta *nafarra*'ren lekuan *perrada* ta *naparra*. Gauza bera gertatzen da beste euskalkietako *goazelarik* edo *goazelaiik*

eta *bertze*, *ortziral* eta onelako itzetan. Gipuzkerara *beste*, *ostiral*, eta *goazenin* esaten da; azkeneko ortan *ean* egin bearrean gipuzkoerara, beren *nin* bukaera ematen diote. Gauza bera dute itzen bukaeran ere: *etxean*, *sukaldean*, *alorrean* esateko, laburragoz edo, *etxin*, *sukaldin*, *alorriin* esaten da.

Bestenaz aditzaren jokera Nafarro geieneko jokera du bere laburtasunean, batez ere gauza askoz ari diranean. *Ditut* esan bearrean *ttut*, *dizkit* esan bearrean *ttit* eta oien antzera ainbeste ta ainbeste aditz garaietan, laxter ikusi dezakezun erara. Gipuzkerazko *didazu*, *deezu*, egiten da, ta *dizkidazu*'ren ordez *tteezu* ta onelaxe.

Larraundarrak ezti-zaleak ditugu: argatik beste euskalki askotako *tut*, *dit*, *tit* larraundarrak *ttut*, *ditt*, *ttit* eztituz esaten dizkigu.

Beste aldaketa polit bat arkitzen dugu euskalki ontan, aditzaren jokera. Gipuzkerazko *zaitza*, *gaitza* ta onelakoen ordez *txa* sartzen du: Eraman *zaitzazke* esateko, eaman *zatxazke*; eramanean *zaitzazket*'en ordez eaman *zatxazket* eta arrigarrigoa dana. *ditzazu*, *ditzala* esan bearrean, eaman *txezu*, eaman *txela*; eta eramanean *ditzazute*, *ditzatela*'ren ordez: eaman *txezui*, eaman *txila*, esaten da.

Gipuzkerazko *dezute*, *dezui* egiten du; *dute* berriz *dui*; *dituzute* ordez, *ttuzui* ta *ditute* ordez *tui*. *Zaitzte*'ren lekuan *zaitzi*, *Zaitzteke*'ren ordez, *zatezki*.

Jakiña da erriak non-nai jotzen duela esana laburtzea; baño emen batez ere. Orain adirazi dizkitzudan aldaketak gogoan artu ezkeru, erraz aditzen zaio larraundarrari, geienean esan garbia dulako ta ez aopekua. Argatik euskalki au goxo egiten da edozeñen belarrietan.

LARRAUN-GO EUSKALKIAREN JOKERA

Yo soy

Ni nauk
I aiz
ue duk/dok
gu gattuk/gattok
zuk zai
aik ttuk/ttok

Yo soy

Ni naun
I aiz
ue dun/don
gu gattun/gatton
Zuk zai
aik ttun/tton

Yo era

Ni niñuan/nittuan
 I intzen/itzen
 ue iun
 gu giñuan/giñuzian
 zuk ziñin
 aik itun

Yo era

Ni niñunan
 I intzen/itzen
 ue iun
 gu giñunan/giñuzenan
 zuk ziñin
 aik ittunan

Si hubieras venido

Etorri ba-intze/itze
 ba-litz
 ba-ziñi/ziñeti
 ba-lee

Puedo venir

Etorri Naltekek
 atteke
 zattekek
 gattezkek
 zattezki
 zittezkek

Podía venir

Etorri naittekian
 intteken
 zittekian
 ginttezkian
 zinttezkian
 zittezkian

Eaman aditza artzen degu onekin jokatzeko bere iraulketa guzietan *izan* "haber" aditza. Baño beste edozein aditz, esan, egin, eman eta abar berdin lirake. *Iketa-noketan* ematera goaz.

Eamaten zioat "le llevo", *eraman zioat* "le he llevado", *eamaen zioat* "le llevaré".

Le llevo (lo)

Eamaen:
 zioat/zionat
 ziok/zion
 ziuk/ziun
 ziek/zien

Le llevo (los)

Eamaten:
 Zizkioat/zizkionat
 /zittioat
 zizkiok/zizkion
 /zittiok/zittion
 zizkiuk/zizkionau
 /zittionau
 zizkiek/zizkien
 /zittien

Me llevarías (lo)

Eamaen al:
 leekek/leeken
 leeke/leeke
 liukek/liuken
 leeki/leekin

Me llevaría (los)

litteek/kittieken
 litteke/litteke
 litteeki/litteekian
 litteeki/litteekin

Te llevaría (lo)

Eamaen:
 nitek/niken
 likek/likin
 giñikek/giñiken
 liki/likin

Te llevaría (los)

nittiek/nittiken
 littiek/littiken
 giñittiek/giñittiken
 litteki/littekin

Le Uevaria (lo)

Eamaen:
niokek/niokenan
liokek/liokenan
giñiokek/giñiokenan
lioki/liokinen

Le Uevaria (los)

Eamaen:
Nittiokek/nittiokenan
littiokek/littiokenan
giñittiokek/giñittioke-
nan
littioki/littiokenan

Lleva (lo)

Eaman:
zak/zan
zala/zala
zazui/zazui
zaila/zaila

Lleva (los)

Eaman:
txek/txen
txila
txezui
txila

Llévame (lo)

eama-ieek/ieen
-iok/ion
-iuk/iun
-iozui/iozui
-ila/ila

Llévame (los)

Eama-:
izkiek/izkien/txeek
/txeen
izkiok/izkion/txiok
/txion
izkiuk/izkiun/txiuk
/txiun
izkiozui/izkiozui/
/txiozui
izkila/izkila/txila

Me ha Uevado

(Nor-bera) eaman:
natxik-natxin
au/au
gatik/gatin
tik/tin

Te he Uevado

(Nor-bera) eaman:
aut
au
au
aui

Puedes Uevar (lo)

Eaman:
dezakek/dezaken
zezakek/zezaken
dezakezui (berdin)
zezaki/zezakin

Puedes Uevar (los)

dezazkek/dezazken
zezazkek/zezazken
dezazkezui (berdin)
zezazkik/zezazkin

Me Uevará (lo)

Eamaen:
zeek/zeen
ziok/zion
ziuk/ziun
zik/zin

Me Uevará (los)

Eamaen:
zitteek/zitteen
zittioek/zittion
zittiuk/zittiu
zittik/zittin/zizkin

Nos pueden Uevar

(Nor-bera) eama:
nazaki
zaitzazki
dezaki
gatxazki
zatxazki
dezazki/detxazki

Podría Uevarle (lo)

Eaman:
nezaiokek/nezaioken
dezaiokek/dezaioken
zezaiokek/zezaioken
giñezaiokek/giñezai-
oken
ziñezaioki/dezaiokezui
lezaioki/lezaioki

Me puedes Uevar

(Nor-bera) eaman:
nazakek/nazaken
dezakek/dezaken
gatxazkek/gatxazken
dezazkek/dezazken

*Podría llevarle (los)***Eaman:**

netxazkiokek/netxaz- kioken	zezazkiokek/zezaz- kioken	ziñetxazkioki/ziñetxaz- kiokin
dezazkiokek/detxaz- kioken	giñetxazkiokek/giñe- txazkioken	litxazkioki/zezazkiokin

Oarra.—Euskalki ontan agintzazko garaietan oartuko ziñeten *eaman* aditzatik sustraia bakarrik artzen dala. Onela *emaidak* esateko *emaieek* eta esaten dala. Gauza bera gertatzen da beste edozein aditzekin; *emaieek*, *esaieek*, *egieek* eta.

Tengo (lo)

ba-diat/ba-diñet
ba-dok/ba-dun
ba-dik/ba-din
ba-diau/ba-diñau
ba-dezui/ba-diñezui
ba-dii/ba-diñi

Tengo (los)

ba-ttiat/ba-ttiñet
ba-ttok (tuk)/ba-ttun
ba-ttik/ba-ttin
ba-ttiau/ba-ttiñau
ba-ttuzui/ba-ttiñezui
ba-tti/ba-ttiñi

Me traerás (algo)

Ekarriko:
al-deek/al-deen?
al-diok/al-dion?
al-diuk/al-diun?
al-diek/al-dien?

Me traerás (algunas)

Ekarriko:
al-tteek?/al-dizkiek?
al-ttiok?/al-dizkiok?
al-ttiuk?/al-dizkiuk?
al-tteek?/al-dizkiek?

Me traerías (lo)?

Ekarriko:
al-iekek/al-ieken?
al-iokek/al-ioken?
al-iuekek/al-iuken?
al-ieke/al-ieken?

Me traería (los)

Ekarriko *al* edo *ote*:
al-littiekek?/al-littie-
ken?
al-ittiokek?/al-ittio-
ken?
al-littiuekek?/al-littiu-
ken?
al-littiekek?/al-littie-
ken?

Tenía (lo)

ba-nian/ba-niñan
ba-iun/ba-iñun
ba-zian/ba-ziñan
ba-giñian/ba-giñenan
ba-zifiuin/ba-zifiuin
ba-zin/ba-zin

Tenía (los)

ba-nittian/ba-nittinan
ba-ittun/ba-ittunan
ba-zittian/ba-zittinan
ba-giñittian/ba-ginitti-
nan
ba-zifiuzin/ba-zifiuzinan
ba-zittin/ba-zifiñittinan

Ojalá traiga (lo)

Ekarriko:
al-zeek/zeen
al-dik/din
al-ziok/zion
al-ziuk/ziun
al-dizui/dizui
al-zik/zin

<i>Ojalá traiga (los)</i>	<i>Soy</i>	<i>Era</i>
al-tteek/teen	Naiz	Nitzen
al-ttik/tin	zaa	ziñen
al-zittiok/zizkion	da	zen
al-zittion/zizkion	gaa	giñen
al-zittiuk/zizkiuk	zaati/zai	ziñin
al-zittiun/zizkiun	dee	zeen
al-ttizui/ttizui		
al-ttii/ttiin		
<i>He sido = izan, naiz, etc.</i>	<i>Si fuera</i>	<i>Sería</i>
<i>Fui = izan nitzen, etc.</i>	Ba-nitz	Izaen nitzeke
<i>Seré = izaen naiz, etc.</i>	ba-ziñe	ziñeke
<i>Sería = izaen nitzeke,</i>	ba-litz	litzeke
<i>etc.</i>	ba-giñe	giñeke
	ba-ziñi	ziñeki
	ba-lee	leeke
<i>Sé</i>	<i>Puedo ser</i>	<i>Para que sea</i>
zate	izan naitteke	izan nadin
bedi	zattezke	zattezen
zaizti/zattezti	datteke/ditteke	dein
bittez	gattezke	gattezen
	zattezki	zatteztin
	dattezke/dittezke	dittezen/dattezen
<i>Para que fuera</i>	<i>Podía y pudiera ser</i>	
izan nedin	izan nitteken	izan niteken
ziñezen	ziñezken	ziñezken
zedin	litteken	zitteken
giñezen	giñezke	giñezken
ziñeztin	ziñezki	ziñezkin
zitzezen	littezke	zitzezken

Puedo acaso ser?

izan al naitteke?
ote naitteke?

Zuketan:

Yo he o tengo (lo) (los)

du, dot/ttut
duzu/ttuzu

du/ttu
duu/ttuu

duzui/ttuzui
dui/ttui

<i>Tune (lo) (los)</i>	<i>Me ha... (lo) (los)</i>	<i>Le he... (lo) (los)</i>
Nun/nitlun ziñun/ziñuzen zun/zittun giñun/giñuzen ziñuin/ziñuzin zuin/zittuin	Ekarri: dit/ttit dizu/ttizu dio/ttio diu/ttiu dizui/ttizui dii/ttii	Ekarri: diot/ttiot diozu/ttiozu dio/ttio diou/ttiou diozui/ttiozui dioi/ttioi
<i>Me has... (lo) (los)</i>	<i>Le llevé (lo) (los)</i>	<i>Le llevé (lo) (los)</i>
Eaman: deezu/tteezu diozu/ttiozu diuzu/ttiuzu dizu/ttizu	Eaman: nion/nittion ziñion/ziñittion zion/zittion ziun/zittiu zizuin/zittizuin zin/zittin	Eaman: nion/nittion ziñion/ziñittion zion/ziñittion giñion/giñizkion eta giñittion ziñioin/ziñizkioin ta ziñittioin zioin/zittioin eta zizkioin
<i>Me llevó (lo) (los)</i>	<i>Me llevaste (lo) (los)</i>	<i>Te llevamos (lo) (los)</i>
Eaman: zeen/zitteen zizun/zittizun zion/zittion ziun/zittiu zizuin/zittizuin zin/zittin	Eaman: ziñeen/ziñitteen eta ziñizkeen ziñion/ziñittion eta ziñizkion ziñiuin/ziñittiu eta ziñizkiun ziñien/ziñittien eta ziñizkien	Eaman: giñizun/giñizkizun giñion/giñittion eta giñizkion giñizuin/giñizkizuin giñin/giñittin, giñizkin
<i>Me llevasteis (lo) (los)</i>	<i>Me llevaron (lo) (los)</i>	<i>Lleva (lo) (los)</i>
Eaman: ziñein/ziñittein ziñioin/ziñittioin ziñiuin/ziñittiuin ziñin/ziñittin	Eaman: zein/zittein zizuin/zittizuin zin/zittin ziguin/zittiguin zizuin/zittizuin ziin/zittiin	Eaman: zazu/txezu/txazu beza/bitxa zazui/txezui/txazui
	<i>Llévame (lo)</i> Eama-:	
ieezu iozu	iuзу izu	

<p><i>Llévame (los)</i></p> <p>eama-: izkietzu/txeezu izkiozu/txiozu izkiuzu/txiuzu izkizu/txizu</p>	<p><i>Si me llevaras (lo)</i></p> <p>Eamaen: ba-ziñee ba-ziñio ba-ziñiu ba-ziñie</p>	<p><i>Si me llevaras (los)</i></p> <p>Eamaen: ba-ziñizkee, zinttee ba-ziñittio ba-ziñizkiu, ziñittiu ba-ziñittie, ziñizkie</p>
<p><i>Si yo te llevara (lo)</i></p> <p>Eamaen: ba-nizu ba-nio ba-nizui ba-nii</p>	<p><i>Si yo te llevara (los)</i></p> <p>Eamaen: ba-nizkizu ba-nittio ba-nizkizui, ñittizui ba-nizki, nitti</p>	<p><i>Si te lleváramos (lo)</i></p> <p>Eamaen: ba-giñizu ba-giñio ba-giñizui ba-giñi</p>
<p><i>Si te lleváramos (los)</i></p> <p>ba-giñittizu ba-giñizkio, giñittio ba-giñittizui ba-giñitti, giñizki</p>	<p><i>Si me llevarais (lo)</i></p> <p>Eamaen: ba-ziñei ba-ziñioi ba-ziñigui ba-ziñii</p>	<p><i>Si me llevarais (los)</i></p> <p>ba-ziñittei ba-ziñittioi, ziñizkioi ba-ziñizkiui ba-ziñittii</p>
<p><i>Si me pudiera llevar</i> (lo) (los)</p>		<p><i>Si yo pudiera (lo)</i></p> <p>Eaman: al ba-neza -ziñeza -leza -giñeza -ziñui -lui</p>
<p>Eaman: al ba-lee -lizu -lio -liu -lizui -lii</p>	<p>al ba-lizkee/littee -littizu -littio -littiu -littizui -litti</p>	
<p><i>Si puedo (lo) (los)</i></p> <p>al ba-ut /al ba-ttut -uzu / -ttuzu -u / -ttu -duu / -ttuu -uzui/ -ttuzui -dui / -ttui</p>	<p><i>Si yo pudiera (lo)</i></p> <p>Eaman: al-ba-nezake al-ba-ziñezake al-ba-lezake al-ba-giñezake al-ba-ziñezaki al-ba-lezaki</p>	<p><i>Si yo pudiera (los)</i></p> <p>al-ba-netrazke al-ba-ziñezazke /ziñei:zazke al-ba-lezazke al-ba-giñezazke ba-lezazki/letxazki</p>
<p><i>Si yo hubiera llevado</i></p>		
<p>Eaman: ba-nii /ba-nittu -ziñu / -ziñittu</p>	<p>Eaman: -lu / -littu -giñu / -ginittu</p>	<p>-ziñuzi/ -ziñittui -lui / -littui</p>

<i>Si pudiera llevarme</i>	<i>Puede llevarme</i>	<i>Puedo llevarte</i>
Eaman:	Eaman:	Eaman:
al ba-niñu	nazake	zatzazket
-ziñuze	zatzazke	zaitzake
-lu	dezake	zaitzazkeu
-giñuze	gatxazke	zaitzazki
-ziñuzi	zatzazki	
-litu	ditxake	
<i>Podéis llevarme</i>	<i>Puedo llevaros</i>	<i>Llévame</i>
Eaman:	Eaman:	Eaman:
nazakezui	zatzazkit	nazazu
nazaki	zatzazki	nazala
gaitxakezui	zatzazkiu	nazazui
gatxazki	zatzazkii	nazila
<i>Llévanos</i>	<i>Llévale</i>	<i>Llévalos</i>
Eaman:	Eaman:	Eaman:
gaitxazu	zazu	txezu/ditzazu
gaitxala	zala	txala/ditzala
gaitxazui	zazui	txezui/ditzazui
gaitxila	zaila	txila/ditzaila

Aditz bakarkor auetan darabilzkigun jokerak berdin dira norbaitez ari geranerako edo gauzetaz ari geranerako. Adibez, orain aurrena jartzera goazen aditzean oar gaitezen. *Zekarkiat* berdin esan diteke norbaitez edo ta gauzaz. *Txomin nerekin zekarkiat*, edo *zakurra*, *makilla*, *egurra zekarkiat* berdin-berdin esan diteke. Bat danean *zekarkiat* eta asko diranean *zekazkiat*.

Ekarri "traer" aditza here jokera ezagunetan, iketa-noketan:

<i>Traigo (lo)</i>	<i>Traigo (los)</i>	<i>Traigo (lo) (mujer)</i>
ba-zekarkiat	ba-zekazkiat	ba-zekarkiñet
ba-dekarrek	ba-dekazkik	ba-dekarren
ba-zekarrek	ba-zekazkik	ba-zekarren
ba-zekarkiau	ba-zekazkiau	ba-zekarkiñau
ba-dekarkizui	ba-dekazkizui	ba-dekartzui
ba-zekarkik	ba-zekazkik	ba-zekarkiñi
	<i>Traigo (los) (mujer)</i>	
ba-zekazkiñet	ba-zekazkiñau	
ba-dekazkin	ba-dekazkizui	
ba-zekazkin	ba-zekazkiñi	

Zuketazko jokaerak :

<i>Traigo (lo)</i>	<i>Traigo (los)</i>	<i>Traía (lo)</i>
ba-dekart	ba-dekazkit	ba-nekarren
ba-dekartzu	ba-dekazkizu	ba-ziñekarren
ba-dekar	ba-dekazki	ba-zekarren
ba-dekargu	ba-dekazkiu	ba-giñekarren
ba-dekarzui	ba-dekazkizui	ba-ziñekarzuin/bazi- ñekarrin
ba-dekarri	ba-dekazkii	ba-zekarrin

<i>Traía (los)</i>	<i>Le traía (lo)</i>	<i>Le traía (los)</i>
ba-nekazkin	ba-nekarkion	ba-nekazkion
ba-ziñekazkin	ba-ziñekarkion	ba-ziñekazkion
ba-zekazkin	ba-zekarkion	ba-zekazkion
ba-giñekazkin	ba-giñekarkion	ba-giñekazkion
ba-ziñekazkin	ba-ziñekarkin	ba-ziñekazkin
ba-zekazkin	ba-zekarkin	ba-zekazkin

Eaman "llevar", iketa-noketan :

<i>Llevo (lo)</i>	<i>Llevo (los)</i>	<i>Llevaba (lo)</i>
ba-deamat	ba-deamazkit	ba-neaman
ba-deamazuz	ba-deamazkizu	ba-ziñeaman
ba-deama	ba-deamazki	ba-zeaman
ba-deamau	ba-deamazkiu	ba-giñeaman
ba-deamazuzi	ba-deamazkizui	ba-ziñeamin
ba-deami	ba-deamazki	ba-zeamin

Llevaba (los)

ba-neamazkin
ba-ziñeamazkin
ba-zeamazkin
ba-giñeamazkin
ba-ziñeamazkin
ba-zeamazkin

Eaman "llevar", iketan-noketan :

<i>Llevo (lo)</i>	<i>Llevo (los)</i>	<i>Llevo (lo)</i>
ba-zeamat	ba-zeamazkiat	ba-zeamanat
ba-deamak	ba-deamazkik	ba-deaman
ba-deama	ba-deamazki	ba-zeaman
ba-zeamau	ba-zeamazkia	ba-zeamanau
ba-deamazuzi	ba-zeamazkizui	ba-deamazui
ba-zeami	ba-deamazki	ba-zeamani

<i>Llevo (los)</i>	<i>Me llevas</i>	<i>Nos llevas</i>
ba-zeamazkiñat	(Nor-bera)	(Nor-bera)
ba-deamazkin	ba-neamak	ba-geamazkik
ba-zeamazkin	ba-neama	ba-geamazki
ba-zemazkinau	ba-neamazui	ba-geamazkizui
ba-deamazkizui	ba-neami	ba-geamazki
ba-zeamazkiñi		

Euki "tener" aditz bakarkorra, iketa-noketan:

<i>Tengo</i>	<i>Tengo (mujer)</i>	<i>Tengo</i>
ba-zeukiat	ba-zeukiñat	ba-zeuzkiat
ba-daukek	ba-dauken	ba-dauzkek
ba-zeukek	ba-zeuken	ba-zeuzkek
ba-zeukiau	ba-ba-zeukiñau	ba-zeuzkiau
ba-daukezui	ba-daukezui	ba-dauzketzui
ba-zeuki	ba-zeukiñi	ba-zeuzki

Tengo (mujer)

ba-zeuzkiñat
 ba-dauzken
 ba-zeuzken
 ba-zeuzkiñau
 ba-dauzketzui
 ba-zeuzkiñi

Zuketazko jokaerak:

<i>Si tuviera (lo)</i>	<i>Si tuviera (los)</i>	<i>Tengo (lo)</i>
ba-neuke	ba-neuzke	ba-dauket
ba-ziñeuke	ba-ziñeuzke	ba-daukezu
ba-leuke	ba-leuzke	ba-dauke
ba-giñeuke	ba-giñeuzke	ba-daukuu
ba-ziñeuki	ba-ziñeuzki	ba-daukezui
ba-leuki	ba-leuzki	ba-dauki

<i>Tengo (los)</i>	<i>Tenía (lo)</i>	<i>Tenía (los)</i>
ba-dauzket	ba-neuken	ba-neuzken
ba-dauzketzu	ba-ziñeuken	ba-ziñeuzken
ba-dauzke	ba-zeuken	ba-zeuzken
ba-dauzkeu	ba-giñeuken	ba-giñeuzken
ba-dauzketzui	ba-ziñukin	ba-ziñeuzkin
ba-dauzki	ba-zeukin	ba-zeuzkin

Larraun-go euskalkian *jakin* aditza batakorra, iketa-noketan. Erabilketa bakoitzari *ba* jartzen zaio aurretik:

<i>Sé (hombre)</i>	<i>Sé (mujer)</i>
ba-zekiat	ba-zekiñet
ba-dakik	ba-dakin
ba-zekik	ba-zekin
ba-zekiau	ba-zekiñeu
ba-dakizui	ba-dakizui
ba-zeki	ba-zekiñi

<i>Sabía (hombre)</i>	<i>Sabía (mujer)</i>
ba-nekian	ba-nekiñan
bai-ekin	bai-ekiñan
ba-zekian	ba-zekiñan
ba-giñekian	ba-giñekiñan
ba-ziñekin	ba-ziñekinan
ba-zekiin	ba-zekinan

Jakin "saber" aditza bera zuketan:

<i>Sé (lo)</i>	<i>Sé (los)</i>	<i>Sabta (lo)</i>
ba-dakit	ba-(d)akizkit	ba-nekin
ba-dakizu	ba-dazkitzu	ba-ziñekin
ba-daki	ba-dakizki	ba-zekin
ba-dakiu	ba-(d)akizkiu	ba-giñekin
ba-dakizui	ba-(d)akizkitzui	ba-ziñikin, ziñekizuin
ba-dakii	ba-(d)akizki	ba-zekiin

<i>Sabía (los)</i>	<i>Si supiera (lo)</i>	<i>Si supiera (los)</i>
ba-nekizkin	ba-neki	ba-nekizki
ba-ziñezkin	ba-ziñeki	ba-ziñekizki
ba-zekizkin	ba-leki	ba-lekizki
ba-giñezkin	ba-giñeki	ba-giñezki
ba-ziñekizkin	ba-ziñekii	ba-ziñezkii
ba-zekizkin	ba-lekii	ba-lekizkii

Etorri "venir" aditza bakarkorra, iketa-noketan:

<i>Vengo ya</i>	<i>Vengo ya</i>	<i>Ven</i>
ba-netorrek	ba-netorren	Atorr
ba-ator	bai-atorr	Atozti
ba-zetorrek	ba-zetorren	
ba-gatozkik	ba-gatozkin	
ba-zatozti	ba-zatozti	
ba-zetozek	ba-zetozen	

<i>Puedo venir</i>	<i>Podía venir</i> o <i>haber venido</i>
ba-netorkek	ba-netorken
ba-atorke	ba-zentozken
ba-zetorkek	ba-zetorken
ba-gatozkek	ba-gentozken
ba-zatozki	ba-zentozkin
ba-zetozkek	ba-zetozken

Zuketan:

<i>Vengo</i>	<i>Venia</i>	<i>Venga Vd.</i>
ba-nator	ba-netorren	atoz
ba-zatoz	ba-zentorren	datorerla
ba-dator	ba-zetorren	atozti
ba-gatoz	ba-gentozen	datozela
ba-zatozti	ba-zentozin	
ba-datoz	ba-zetozen	

Ibilli "andar" aditza bakarkorra, iketan-noketan.

Mutikoak mutikoa arkitzean: *Ba-enbillen? Ba-ba-neillek.*

Neskatoak neskatori: *Ba-enbillen? Ba-neillen.*

Zuketan itzegitean: *Ba-zailtze? Ba-naille; ementxe naill.*

<i>Yo ando</i>	<i>Yo ando</i>	<i>Puedo andar</i>
ba-neillek	ba-neillen	ba-nailkek/ba-nailken
bai-ailek	bai-ailek	bai-ailek/bai-ailek
ba-zeillek	ba-zeillen	ba-zeillek/ba-zeillen
ba-gailtzek	ba-gailtzen	ba-gailzkek/ba-gailzken
ba-zailtzeti	ta zailtzi	ba-zailzki/ba-zailzketi
ba-zeiltzek	ba-zeiltzen	ba-zeilzkek/ba-zeilzken

Podía andar

ba-neilkian
 bai-eilken
 ba-zeilkian
 ba-genbilzkian
 ba-zenbilzkin
 ba-zeilzkin ta ba-zeilz-
 kiken

Zuketazko erabilkerak:

<i>Ando</i>	<i>Andaba</i>	<i>Si yo anduviera</i>
ba-na(b)il	ba-ne(b)illen	ba-nenbil
ba-zailtze	ba-zenbiltzen	ba-zenbiltz
ba-da(b)il	ba-zeillen	ba-lebill
ba-gailtze	ba-genbiltzen	ba-genbiltz
ba-zailtzeti ta zailtzi	ba-zenbiltzin	ba-zenbiltzi
ba-dailtze	ba-zeiltzen	ba-lebiltz
<i>Ya puedo andar</i>	<i>Ya podía andar</i>	<i>Anda, camina</i>
ba-nailke	ba-neilken	Abill
ba-zailzke	ba-zenbilzken	zabiltzati
ba-dailke	ba-zeilken	
ba-gailzke	ba-genbilzken	
ba-zailzki	ba-zenbilzkin	
ba-dailzke	ba-zeilzken	

INTZA'R DAMASO, O. F. C.